

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

תנאים ללימוד תורה בצורה נכונה

(ז' א') רבא רמי: כתיב "יערף כמטר לקחי", וכתיב "תזל כטל אמרתי"! אם תלמיד חכם הגון הוא, כטל. ואם לאו, עורפוהו כמטר.

תניא: היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה, תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה". ואומר, "רפאות תהי לשרף". ואומר "כי מצאי מצא חיים". וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר "יערף כמטר לקחי", ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר "וערפו שם את העגלה בנחל".

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: ליתי מר ליתני!

אמר ליה: חלש לבאי, ולא יכילנא.

לימא מר מילתא דאגדתא.

אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב¹ "כי האדם עץ השדה", וכי אדם עץ שדה הוא? אלא משום דכתיב "כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת", וכתיב "אתו תשחית וכרת". הא כיצד? אם תלמיד חכם הגון הוא, ממנו תאכל ואתו לא תכרת. ואם לאו, אתו תשחית וכרת.

אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב² "ברזל בברזל יחד", לומר לך: מה ברזל זה, אחד מחדד את חברו, אף שני תלמידי חכמים מחדדין זה את זה בהלכה.

אמר רבה בר בר חנה: למה נמשלו דברי תורה כאש, שנאמר "הלוא כה דברי פאש נאם ה'?" לומר לך: מה אש אינו דולק יחיד, אף דברי תורה אין מתקיימין ביחיד.

והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא: מאי דכתיב³ "חרב אל הפדים ונאלו", חרב על שונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בד בבד בתורה, ולא עוד אלא שמטפשיהן, וכו'.

אמר רב נחמן בר יצחק: למה נמשלו דברי תורה כעץ, שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה"? לומר לך: מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים, קטנים מחדדים את הגדולים.

והיינו דאמר רבי חנינא: הרבה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן.

רבי חנינא בר פפא רמי: כתיב "לקראת צמא התיו מים", וכתיב "הוי כל צמא לכו למים"! אם תלמיד הגון הוא - לקראת צמא התיו מים. ואי לא, הוי כל צמא לכו למים.

¹ דברים, פר' שופטים, כ"ט-כ: כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדה עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור. רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד ודתה.

² משלי כ"ז.

³ ירמיהו נ"ז.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בלימוד זה מתוך שלא לשמה יבוא לשמה. ואם לומד להתגאות ולהתגדל על שכניו, נעשה לו סם המות. **והשו"ע** סתם דבריו.⁹

תלמיד שאינו הגון: רש"י ביאר, שתלמיד תלמיד הגון הוא תלמיד שרוצה ללמוד מהרב.¹⁰ **הרמב"ם** ביאר, שתלמיד הגון הוא תלמיד שמעשיו נאים.¹¹

האם ראוי לגרש תלמיד שאינו הגון: כתב **בספר חסידים**, ואם לְחַקֵּם (יש) תלמידים, ואחד עוסק לקנטר את הרב ואת התלמידים חביריו, מוטב לגרש את האחד לתקנת האחרים הטובים, שנאמר (משלי כב.) "גִּרְשׁ לֶךְ וַיֵּצֵא מִדּוֹן".¹²

נמשלו דברי תורה למים: כתב **הרמב"ם** "דְּבָרֵי תוֹרָה נִמְשָׁלוּ בְּמֵיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹי כָּל צֶמָא לְכוּ לְמֵיִם" - לוֹמַר לָךְ: מָה הַמֵּיִם אֵין מִתְפַּנְסִין בְּמָקוֹם מְדֻרָּן, אֶלָּא נִזְחָלִין מֵעַלְיוֹ וּמִתְקַבְּצִין בְּמָקוֹם אֲשֶׁבֶרָן, כִּךְ דְּבָרֵי תוֹרָה אֵינָן נִמְצְאִין בְּגִסֵּי הָרוּחַ, וְלֹא בְּלֵב כָּל גְּבֵה לֵב, אֶלָּא בְּדַכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, שֶׁמִּתְאַבֵּק בְּעַפְרֵי רַגְלֵי הַחֲכָמִים וּמְסִיר הַתְּאוּוֹת וְתַעֲנוּגֵי הַזְּמַן מִלְּבּוֹ, וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּכָל יוֹם מַעֲט כְּדִי חֲיִיו אִם לֹא הָיָה לוֹ מָה יֵאכֹל, וְשֶׁאֵר יוֹמוֹ וְלֵילוֹ עוֹסֵק בְּתוֹרָה".¹³

שולחן ערוך

(יו"ד הלכות תלמוד תורה, סימן רמו)

- ז אין מְלַמְדִּין תוֹרָה לְתַלְמִיד שְׁאִינוֹ הָגוֹן, אֶלָּא מַחְזִירִין אוֹתוֹ לְמוֹטֵב וּמְנַהֲגִין אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ, וְאַחֲרֵי כֵן מְכַנְּסִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמְּדֻרָּשׁ וּמְלַמְדִּין אוֹתוֹ.
- ח הָרֵב שְׁאִינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, אֵף עַל פִּי שְׂחָק גָּדוֹל הוּא וְכָל הָעָם צָרִיכִים לוֹ, אֵין לְמַדִּין מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיַּחְזֹר לְמוֹטֵב.
- כ לעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה, אֶפְלוּ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ, שֶׁמִּתּוֹךְ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ בָּא לְשִׁמְהָ.

⁹. יו"ד רמז, (ור' ברכי יוסף, אות יב). מקורות: רש"י (ברכות י"ז א'). תוספות (ז' א'; ברכות י"ז א'; סוטה כ"ב ב'). ר"ן (חי' פסחים נ' ב', ד"ה כאן בעושי). מכתם ומאירי (פסחים נ' ב'). מהר"ח אור זרוע (שו"ת סי' קסג). ור' רמב"ם (שו"ת סי' תנה, הוצ' י. בלוי, עמ' 737; הל' תלמוד תורה גה).

¹⁰. אך בספר המנוחה (הלכות שביתת עשור גו) כתב בשם רש"י שתלמיד הגון הוא "תלמיד נאה במעשיו".

¹¹. מקורות: רמב"ם (הלכות תלמוד תורה ד,א).

¹². 'ואל יאמר, והלא אמרו חכמים תהא דוחה בשמאל ומקרב בימין! במקום שחב לאחרים, יותר יבוא לרעה אם לא ידיחוהו; שהרי דוד לפי שקרב את אבשלום, הרי כמה נפשות נהרגו בשבילו'. מקורות: חסידים (סי' קפט).

¹³. מקורות: רמב"ם (הל' תלמוד תורה ג,ט).